



המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה

אוניברסיטת
רייכמן

האם הציבור הישראלי תומך בפסקת ההתגברות?

יוני 2023

גבי גל ביטון

עוזרת מחקר, המכון לחירות ואחריות

הצעה להפניה בשימוש ביבליוגרפי:

ביטון, גל. 2023. "האם הציבור הישראלי תומך בפסקת ההתגברות?". סקרי המכון לחירות ואחריות, אוניברסיטת רייכמן.



המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה



הקדמה:

פסקת ההתגברות היא נושא שנוי במחלוקת בקרב החברה הישראלית. פסקת ההתגברות, אשר מהווה מרכיב מרכזי ברפורמה המשפטית שמקדמת הממשלה, מבקשת להעניק לכנסת את הסמכות לחוקק מחדש חוק שנפסל על ידי בית המשפט העליון ברוב של 61 חברי כנסת. בעוד תומכי פסקת ההתגברות טוענים כי הינה קריטית ליכולת המשילות, מתנגדיה חוששים לקיום האיזון הטבעי בין הרשויות (המחוקקת, השופטת והמבצעת). לטענת המתנגדים, פסקת ההתנגדות תאפשר לרוב פוליטי לעשות כרצונו תוך התעלמות מחוקי היסוד ומפסיקת בית המשפט.

סקרי דעת קהל שונים נערכו סביב השאלה האם ומדוע הציבור הישראלי תומך ברעיון פסקת ההתגברות או מתנגד לו. אולם למיטב ידיעתנו, אין די עדויות מוצקות בנוגע לדעת הקהל הישראלית סביב סוגיה זו לאורך השנים האחרונות. על מנת לבחון את עמדת הציבור הישראלי ביחס לפסקת ההתגברות, המכון לחירות ואחריות באוניברסיטת רייכמן ערך ארבעה סקרים החל מספטמבר 2021 ועד מרץ 2023.

הממצאים מצביעים על פערים ניכרים בין קבוצות שונות בקרב הציבור הישראלי. בעוד 35% מכלל המשיבים מביעים תמיכה בפסקת ההתגברות, ישנו שוני בתמיכה בין גברים מול נשים, יהודים מול ערבים, דתיים מול חילוניים ובין משיבים המגדירים עצמם כחלק מגוש הימין האידיאולוגי לעומת השמאל והמרכז האידיאולוגי. התמיכה בפסקת ההתגברות מצויה בצורה ברורה ביותר בקרב גברים, ימניים, יהודים וחרדים. מנגד, נשים, שמאלנים, ערבים וחילוניים מביעים התנגדות לפסקת ההתגברות. עם זאת, במרץ 2023 נצפתה ירידה משמעותית בתמיכה בפסקת ההתגברות בקרב כלל הקבוצות, למעט המשיבים החרדים ואלו המגדירים עצמם מהימין האידיאולוגי שמידת תמיכתם נשארה עקבית.

לממצאים אלו השלכות על הרפורמה המשפטית אותה מקדמת הממשלה הנוכחית. על אף שישנן קבוצות המביעות תמיכה חזקה יותר בפסקת ההתגברות ממקביליהן לאורך השנים, מרבית הציבור הישראלי, למעט הציבור החרדי, הפחית את תמיכתו בפסקת ההתגברות במרץ 2023, כאשר הדיון סביב פסקת ההתגברות עלה שוב לכותרות כחלק מהרפורמה המשפטית אותה מקדמת הממשלה. נבחרי הציבור המבקשים לקדם את פסקת ההתגברות צריכים להכיר בהתנגדותו של הציבור הישראלי לרעיון זה, ובפרט - בירידת תמיכתו של הציבור הימני, עליו נשענת הממשלה, בפסקת ההתגברות.

לפירוט על מתודולוגיית הסקרים, ראו בנספח המתודולוגי בסוף המסמך.



המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה



ממצאי הסקר

על מנת לבחון את עמדת הציבור הישראלי בנוגע לפסקת ההתגברות, המכון לחירות ואחריות שאל בארבעה סקרים, החל משנת 2021 ועד שנת 2023, את השאלה הבאה: "האם את/ה תומך/ת או מתנגד/ת לקידום בחקיקה של "פסקת ההתגברות", אשר תגביל את סמכותו של בית המשפט העליון לפסול או להגביל חקיקה?". אפשרויות הבחירה היו: תומך/ת מאוד; תומך/ת; מתנגד/ת; מתנגד/ת מאוד; לא יודע/ת. לצורך פישוט פרשנות הממצאים, אפשרויות הבחירה תומך/ת מאוד ותומך/ת אוחדו לכדי קטגוריה אחת, וכמו כן גם אפשרויות התשובה מתנגד/ת ומתנגד/ת מאוד.

תרשים 1 שלפניכם מציג את התוצאות בקרב כלל המשיבים בכל אחד מארבעת גלי הסקרים. מהנתונים עולה כי בשלושה סקרים בין ספטמבר 2021 לבין ספטמבר 2022 ממוצע התמיכה עמד על 35% לעומת 36% מתנגדים. יחד עם זאת, 29% מהמשיבים לא הביעו דעה נחרצת לכאן או לכאן. ברם, עם חידושו של הדיון אודות פסקת ההתגברות בעקבות דחיפתה של הממשלה הנוכחית לערוך רפורמה במערכת המשפט, במרץ 2023 נצפתה עליה משמעותית בהתנגדותם של ישראלים לפסקת ההתגברות. בעוד 51% הביעו מהמשיבים הביעו התנגדות, רק 14% מהם לא הביעו את דעתם בנושא (בחרו באופציה "לא יודע/ת"). כך שעל אף שאחוז המשיבים שהביעו תמיכה בפסקת ההתגברות נשאר דומה, כמחצית מציבור המשיבים המתנדנד, כפי שנצפו בשנים הקודמות, עבר להתנגד לפסקת ההתגברות.



המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה

אוניברסיטת
רייכמן

תרשים 1.



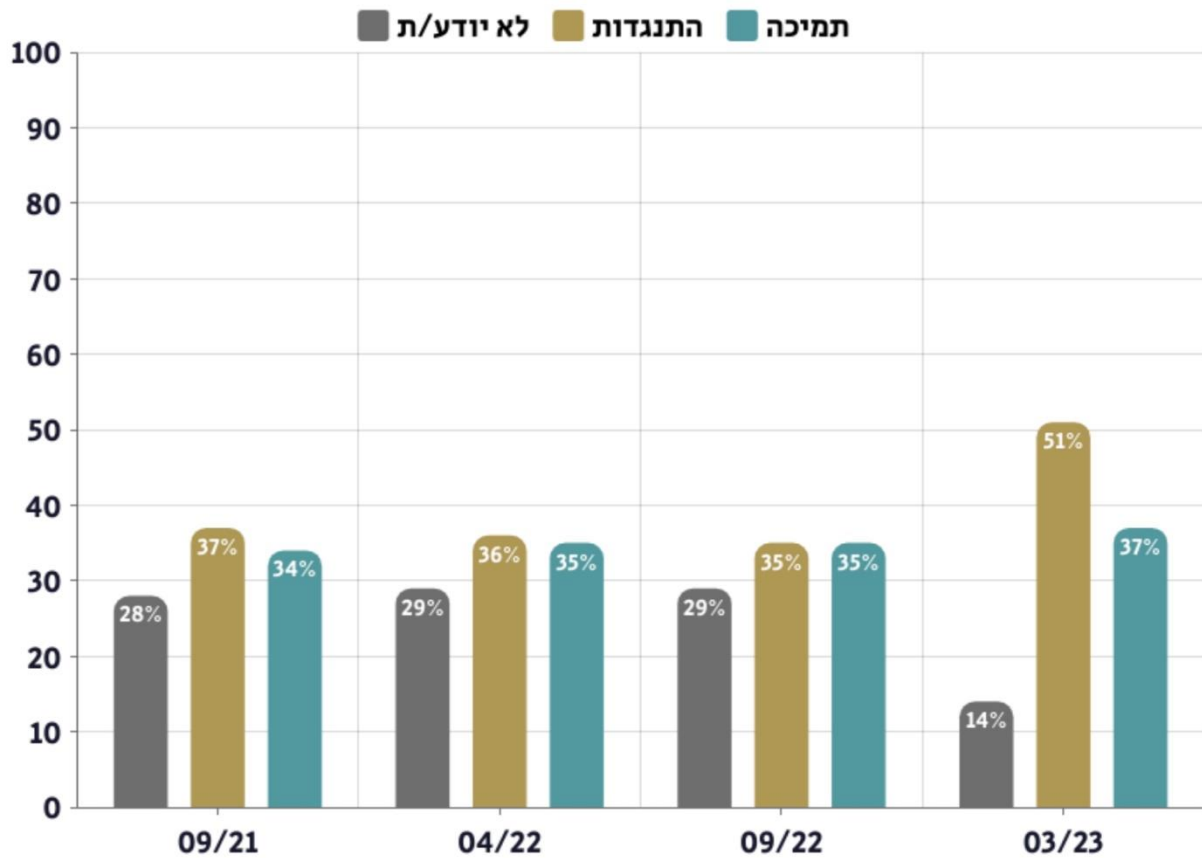
המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה

אוניברסיטת
רייכמן

תרשים 1.

תמיכה או התנגדות לפסקת ההתגברות בקרב כלל המשיבים



מקרא: הציר האנכי מציג אחוזים, 0%-100%.



המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה



תמיכה או התנגדות לפסקת ההתגברות בקרב נשים וגברים:

בחנו את מידת התמיכה של ישראלים בפסקת ההתגברות גם בקרב נשים וגברים. מהממצאים עולה כי בממוצע גברים נוטים לתמוך יותר בפסקת ההתגברות מאשר נשים באופן עקבי לאורך ארבעת גלי הסקרים. בין ספטמבר 2021 לספטמבר 2022, בממוצע, 43% מהגברים הביעו תמיכה בפסקת ההתגברות, לעומת 27% נשים שהביעו תמיכה דומה. ירידה במידת התמיכה נצפתה במרץ 2023 הן בקרב נשים והן בקרב גברים, כאשר 50% מהגברים מתנגדים לחקיקת הפסקה (41% תומכים), ו-51% מהנשים מתנגדות לחקיקה (30% תומכות). ראו תרשים 2.

אחוז המשיבים הגברים אשר לא הביע התנגדות או תמיכה עמד על 17% בין 2021 ל-2022, כאשר אחוז הנשים עמד על 39%. דפוסי התמיכה בפסקת ההתגברות בין שנים אלו נשאר די יציב. אומנם, בדומה לדפוס שראינו מעלה, כמות המשיבים, גברים ונשים, אשר לא הביעו התנגדות או תמיכה ירדה בכמחצית (9% בלבד בקרב גברים ו-20% בקרב נשים).



המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה

אוניברסיטת
רייכמן

תרשים 2.

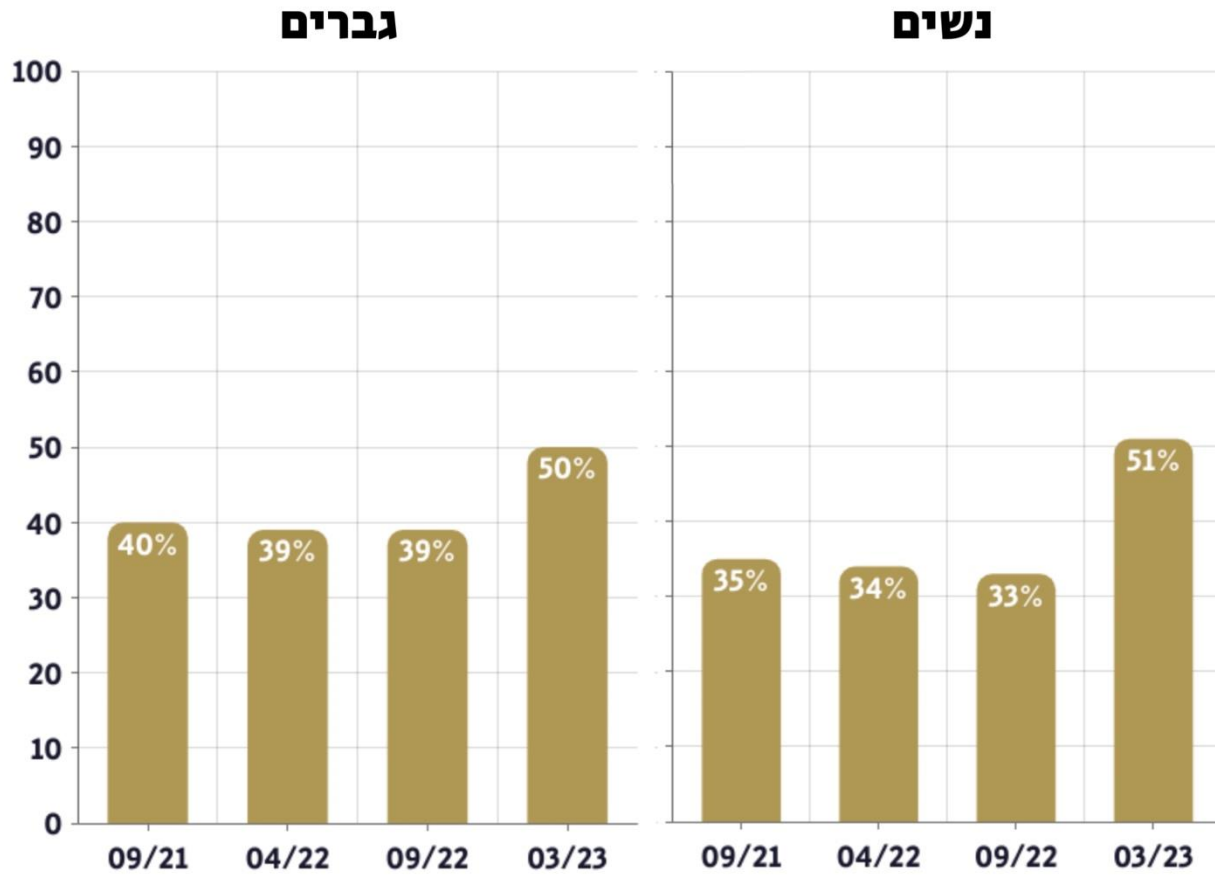


המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה

אוניברסיטת
רייכמן

תרשים 2. התנגדות לפסקת ההתגברות בקרב נשים מול גברים



מקרא: הציר האנכי מציג אחוזים, 0%-100%, עבור מידת ההתנגדות לפסקת ההתגברות.



המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה

אוניברסיטת
רייכמן

תמיכה או התנגדות לפסקת ההתגברות בקרב יהודים מול ערבים :

בחנו גם את התמיכה בקרב האוכלוסייה היהודית בהשוואה לאוכלוסייה הערבית בישראל. מהנתונים המוצגים בתרשים 3 שלפניכם, עולה כי באופן עקבי לאורך ארבעת גלי הסקרים האוכלוסייה הערבית מביעה התנגדות נחרצת כלפי פסקת ההתגברות, בהשוואה לאוכלוסייה היהודית. בין ספטמבר 2021 לספטמבר 2022, בממוצע, 16% בלבד מבין המשיבים הערבים הביעו תמיכה בפסקת ההתגברות בעוד 43% התנגדו, לעומת 39% מהמשיבים היהודים שתמכו בפסקת ההתגברות ו-34% שהתנגדו.

עליה חדה במידת ההתנגדות נצפתה בקרב הציבור הישראלי-ערבי במרץ 2023, כאשר רוב ברור בקרב המשיבים הערבים מתנגדים להצעת החוק (65% מתנגדים ו-8% בלבד תומכים). מידת ההתנגדות עלתה אף היא בקרב הציבור היהודי, אומנם בצורה מתונה יותר (47% מתנגדים לעומת 41% תומכים). אם כי, כפי שצויין מעלה, ישנה ירידה של 15% בכמות המשיבים אשר לא הביעו את דעתם בנושא. דפוס זה נכון גם בקרב הציבור הערבי, שבקרבו 27% בלבד מהמשיבים בחרו לא להביע את דעתם בנושא.



המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה



תרשים 3.

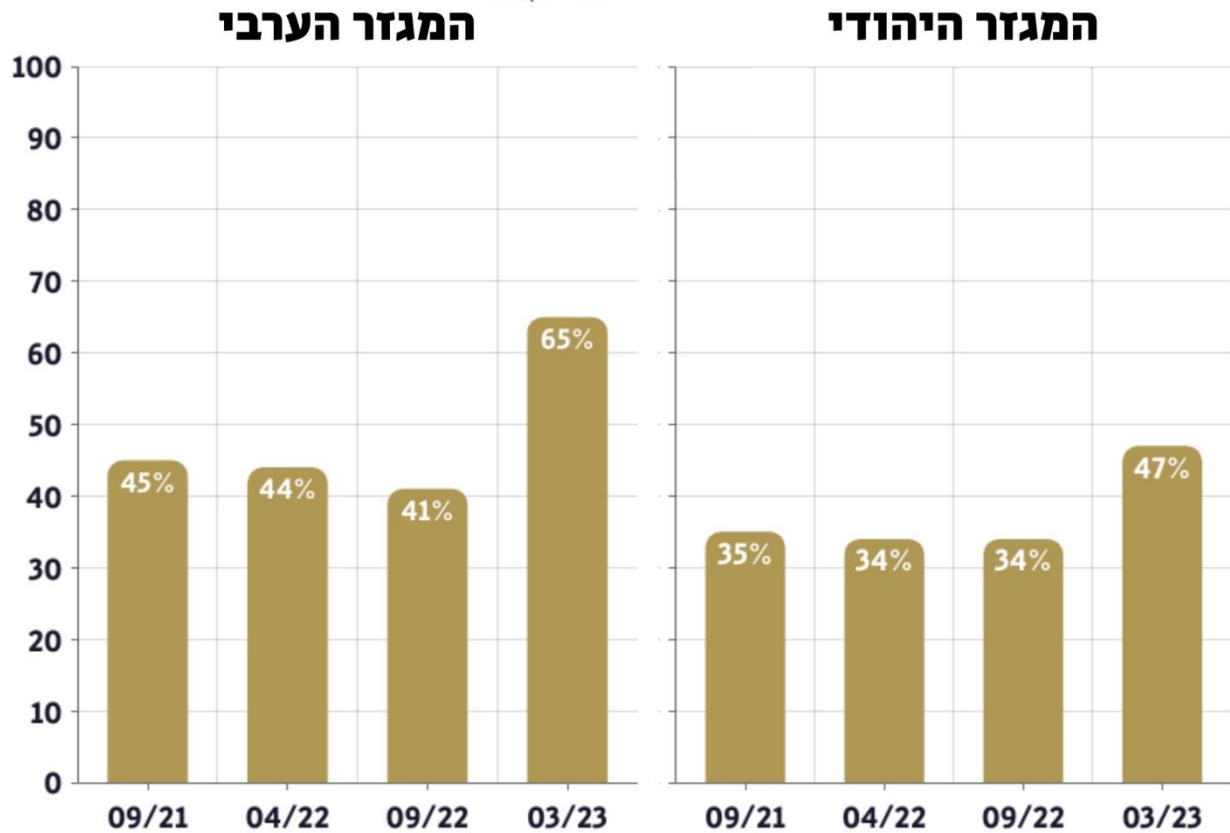


המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה



תרשים 3. התנגדות לפסקת ההתגברות בקרב המגזר היהודי והמגזר הערבי



מקרא: הציר האנכי מציג אחוזים, 0%-100%, עבור מידת ההתנגדות לפסקת ההתגברות.



המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה



תמיכה או התנגדות לפסקת ההתגברות בחתך ימין-שמאל אידיאולוגי:

ההשוואה בין אלו המגדירים עצמם כשמאל אידיאולוגי ובין אלו המגדירים עצמם כמרכז או ימין אידיאולוגי, מציגה דפוסי תמיכה שונים לחלוטין בין הגושים. מהממצאים המוצגים בתרשים 4 ניתן לראות כי משיבים מגוש השמאל האידיאולוגי מביעים התנגדות נחרצת לחקיקת פסקת ההתגברות ביחס למשיבים מגוש המרכז או הימין, כאשר רק 11% מהם בממוצע הביעו תמיכה בהצעה לאורך ארבעת גלי הסקרים. המשיבים המגדירים עצמם כמרכז אידיאולוגי גם הם מביעים התנגדות לפסקת ההתגברות, כאשר בממוצע רק 20% מהם הביעו תמיכה בהצעת החוק לאורך ארבעת הגלים. לעומתם, משיבים המגדירים עצמם כשייכים לימין האידיאולוגי הביעו תמיכה נרחבת בפסקת ההתגברות, כאשר 53% מהם הביעו תמיכה בהצעת חוק פסקת ההתגברות לאורך ארבעת הגלים.

בעוד הירידה המוצגת במרץ 2023 במידת התמיכה בפסקת ההתגברות נכונה לכל הגושים האידיאולוגיים, הירידה הכי פחות משמעותית נצפתה בקרב המשיבים מגוש הימין השומרים על עקביות במידת תמיכתם לאורך זמן. בעוד מידת התמיכה של משיבים מגוש השמאל ירדה מ-12% (ממוצע של שלושת הגלים בין ספטמבר 2021 לספטמבר 2022) אל 5%, מידת התמיכה דווקא עלתה בקרב משיבי גוש הימין מ-51% ל-59% במרץ 2023. הירידה המשמעותית ביותר נצפתה אצל משיבים המשייכים עצמם לגוש המרכז, עם ירידה של 8% ביחס לשנים הקודמות.

בדומה למוצג מעלה, בכל שלושת הגושים, אחוז המשיבים אשר לא הביעו תמיכה או התנגדות ירד משמעותית במרץ 2023 ביחס לשלושת הגלים הקודמים. בקרב גוש הימין, הירידה עומדת על 16% ביחס לשנים הקודמות. בקרב גוש המרכז הירידה עומדת על 19% ובקרב גוש השמאל הירידה עומדת על 16%.



המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה



תרשים 4.

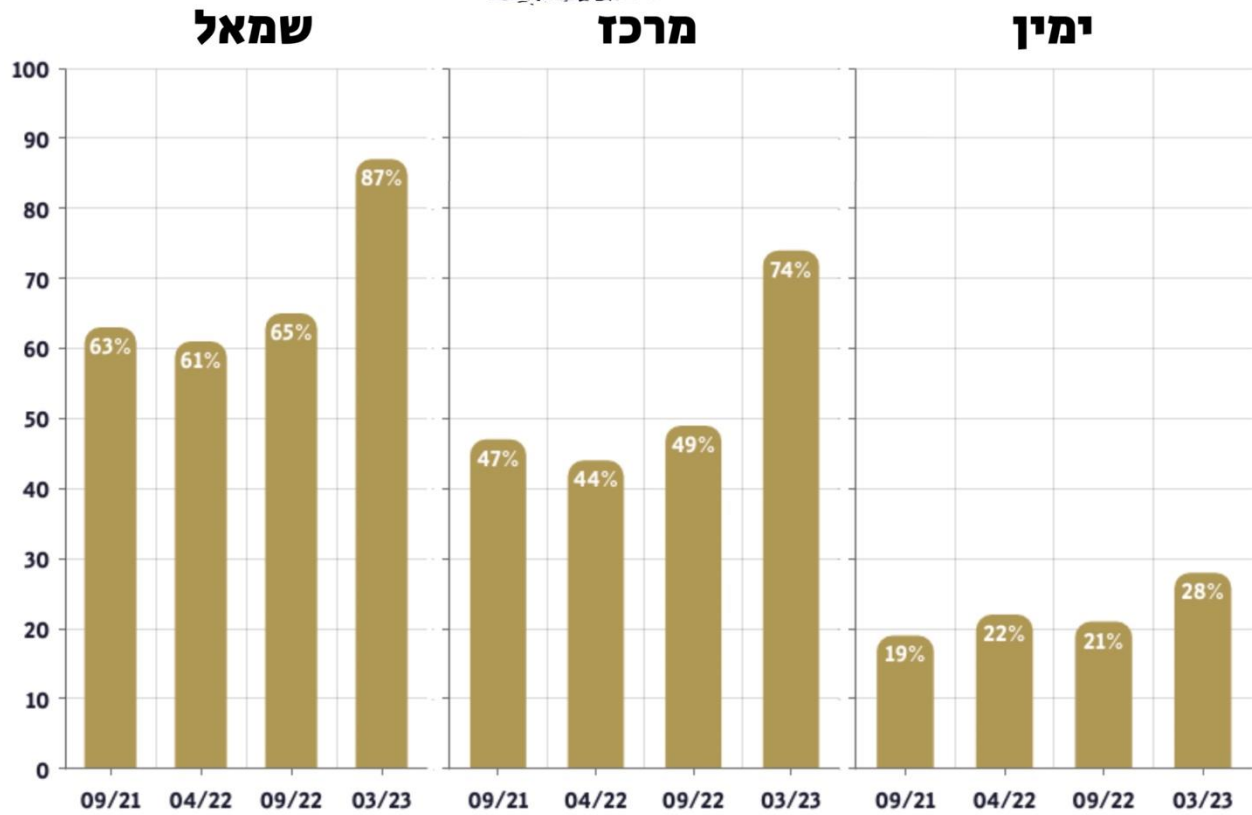


המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה



תרשים 4. התנגדות לפסקת ההתגברות בחתך ימין-שמאל אידאולוגי



מקרא: הציר האנכי מציג אחוזים, 0%-100%, עבור מידת ההתנגדות לפסקת ההתגברות.



המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה



תמיכה או התנגדות בפסקת ההתגברות בחתך רמת דתיות (יהודים בלבד):

לבסוף, בחנו את מידת התמיכה בפסקת ההתגברות בקרב הציבור היהודי בין רמות דתיות שונות (חרדים; דתיים; מסורתיים; חילוניים). כפי שניתן לראות מהנתונים המוצגים בתרשים 5, מידת התמיכה עולה בעקביות עם רמת הדתיות של המשיב. כלומר, ככל שרמת הדתיות עולה, כך מידת התמיכה עולה בהתאמה. בממוצע, לאורך ארבעת גלי הסקרים, 71% מהחרדים הביעו תמיכה בפסקת ההתגברות, אל מול 22% בלבד בקרב המשיבים החילוניים.

בשונה מהירידה שנצפתה בתרשימים הקודמים, במרץ 2023 נצפתה דווקא עלייה עבור הציבור החרדי. בעוד בקרב החילוניים, המסורתיים והחילוניים נצפתה ירידה במידת התמיכה בפסקת ההתגברות, המשיבים החרדים שמרו על מידת תמיכה קבועה ואף גבוהה מאשר מידת התמיכה שנצפתה בספטמבר 2022. אחוז המשיבים בקרב הציבור החרדי אשר הביע תמיכה בשנת 2023 עמד על 79%, לעומת 8% בלבד שהביעו התנגדות ו-13% שלא הביעו אף דעה בנושא. על אף שנראתה ירידה בקרב המשיבים שלא הביעו דעה בנושא, בניגוד לדפוסי הקודמים המוצגים מעלה ובקרב הציבור החילוני, אחוז התמיכה בפסקת ההתגברות עלה.



המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה

אוניברסיטת
רייכמן

תרשים 5.

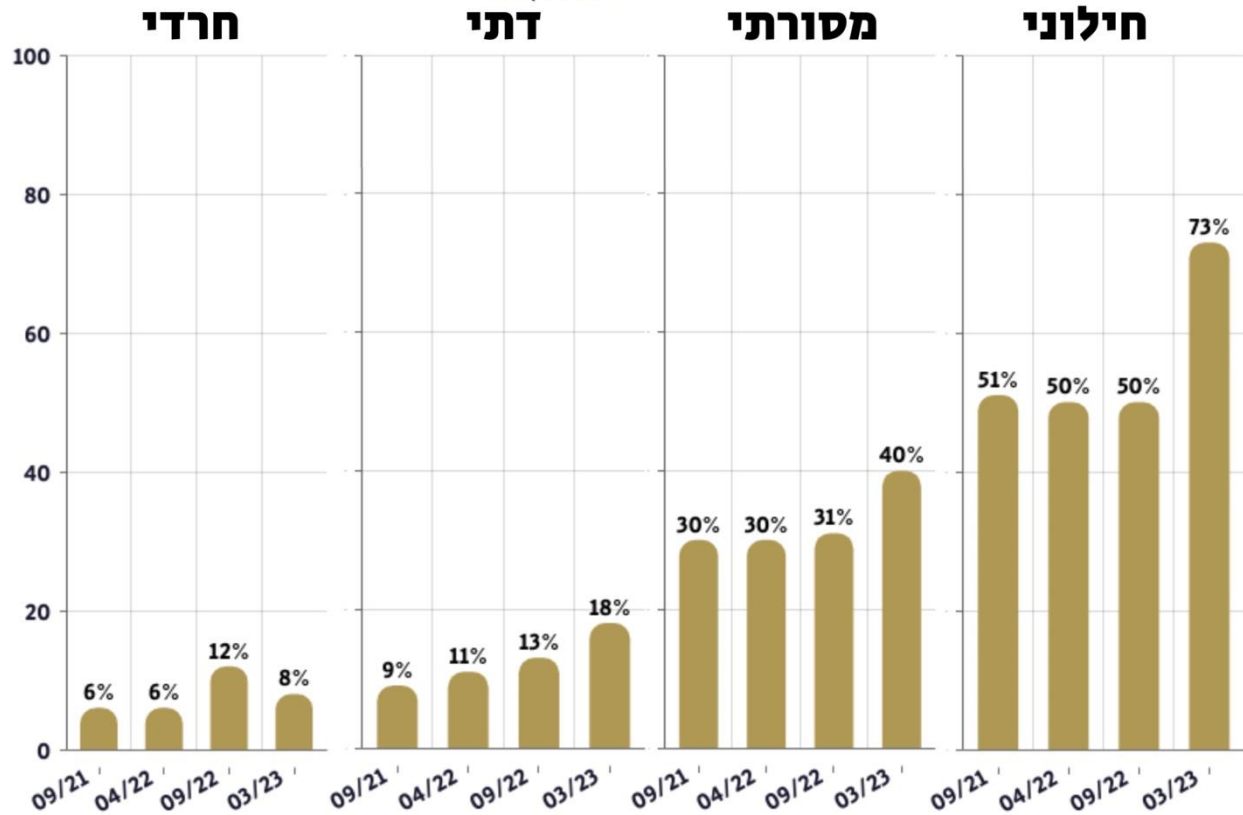


המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה

אוניברסיטת
רייכמן

תרשים 5. התנגדות לפסקת ההתגברות בחתך רמת דתיות (יהודים בלבד)



מקרא: הציר האנכי מציג אחוזים, 0%-100%, עבור מידת ההתנגדות לפסקת ההתגברות.



המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה



סיכום ממצאים:

המכון לחירות ואחריות באוניברסיטת רייכמן ערך ארבעה סקרים בין השנים 2021 ל-2023 על מנת לבחון את מידת התמיכה של הציבור הישראלי בחקיקת פסקת ההתגברות. מהנתונים שבידינו עולה כי ממוצע מידת התמיכה הכללית בקרב הציבור הישראלי בפסקת ההתגברות הינו 35% על פני כל התקופה הנסקרת.

מידת התמיכה נבחנה גם בקרב חתכים שונים של הציבור הישראליים הכוללים גברים מול נשים, גושים פוליטיים-אידאולוגיים, יהודים מול ערבים ומידת דתיות. הממצאים מראים כי בממוצע, גברים, ימניים, יהודים ודתיים נוטים להביע תמיכה רחבה יותר בפסקת ההתגברות בהשוואה לנשים, שמאלנים, ערבים וחילוניים.

למרות שישנו שוני עקבי בין קבוצות אלו לאורך ארבעת גלי הסקרים, אצל כולם נצפתה ירידה במידת התמיכה במרץ 2023, להוציא את המשיבים החרדים והימניים שמידת תמיכתם נשמרה עקבית גם בגל האחרון. הירידה המשמעותית ביותר התרחשה אצל נשים, מצביעי מרכז, ערבים וחילוניים.

לתוצאות אלו חשיבות להבנת דעת הקהל הישראלית בנוגע לרפורמה המשפטית בכלל ולפסקת ההתגברות בפרט שמקדמת הממשלה הנוכחית בימים אלו. מרבית הציבור הישראלי הראתה ירידה בתמיכה בפסקת ההתגברות, כאשר הדיון ברפורמה המשפטית שמציעה הממשלה עלה לכותרות והצית גל מחאה ציבורית.



המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה

אוניברסיטת
רייכמן

נספח - מתודולוגיה:

צוות המכון לחירות ואחריות בבית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה באוניברסיטת רייכמן הכין את השאלות לסקר וניתח לאחר מכן את הנתונים. הסקר נערכו על ידי חברת גיאוקרטוגרפיה, אשר עורכת סקרים מקוונים בישראל. הסקר נערך בתאריכים בין החודשים ספטמבר 2021 למרץ 2023. הנתונים בסקר נאספו באופן מקוון.

במצטבר, 6,119 משיבים בני 18 ויותר השלימו את כל ששת הסקרים. מתוכם, 4,998 משיבים יהודים ו-1,121 משיבים ערבים.¹ טעות הדגימה המרבית למדגמים השונים נעה בין 2.4% ל-2.67% ברמת ביטחון של 95%. המשיבים היהודים מהווים מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית הבוגרת בישראל, בפילוח של מגדר, קבוצות גיל, מחוז בארץ, ומידת דתיות. בנוסף, המשיבים הערבים מהווים מדגם שהינו קרוב לזה המייצג את האוכלוסייה הערבית הבוגרת בישראל בפילוח של מגדר, קבוצות גיל, מחוז בארץ, ומידת דתיות, כאשר ישנה דגימת חסר של משיבים גברים, משיבים מאזור הדרום, ומשיבים בני 40 ומעלה.

סטטיסטיקה תיאורית בסיסית של המשיבים בסקר על פני מספר משתנים בולטים מוצגת להלן בטבלה 1, כאשר מוצגת השוואה לנתוני סקר הבחירות בישראל² (Israeli National Election Study) ממרץ 2021, שזהו הסקר ההסתברותי המייצג העדכני ביותר הכולל נתונים דומים. ניתן לראות כי ישנן סטיות קלות בין הסקרים שערכנו בין השנים 2020 ל-2023 לבין נתוני סקר מרץ 2021 של ה-INES בכל הנוגע לשיעור הנשים, היהודים, ובעלי השכלה אקדמית במדגם. ישנה דגימת חסר קלה של חילונים ואלו בעלי אידיאולוגיה שמאלנית, וזאת לצד דגימת יתר קלה של משיבים מהמרכז האידיאולוגי.

¹ השאלון תורגם לערבית כך שמשיבים ערבים יכולים היו לבחור אם לענות על השאלון בעברית או בערבית.
² ראו בכתובת הזו: <https://www.tau.ac.il/~ines>



המכון
לחירות ואחריות

בית ספר לאודר
לממשל, דיפלומטיה
ואסטרטגיה



טבלה 1. סטטיסטיקה תיאורית של המשיבים בשני הסקרים עם השוואה לסקר ה- INES מ-2021:

סקר הבחירות בישראל – מרץ 2021	סקר מרץ 2023	סקר ספטמבר 2022	סקר אפריל 2022	סקר ספטמבר 2021	
(18.0) 47.3	(14.9) 40.7	(15.3) 40.9	(14.9) 40.3	(15.1) 40.8	גיל (ממוצע, סטיית תקן)
52.2%	56.6%	53.7%	55.4%	53.9%	נשים (שיעור במדגם)
81.4%	80.7%	84.7%	81.8%	78.8%	יהודים (שיעור במדגם)
47.8%	52.8%	52.8%	55.4%	53.7%	השכלה אקדמית כלשהי (שיעור במדגם)
					מידת דתיות (שיעור מקרב היהודים במדגם)
50.7%	44.9%	46.1%	49.8%	50.9%	חילוני
26.9%	27.0%	25.3%	25.1%	25.7%	מסורתי
12.0%	11.9%	13.0%	12.1%	13.3%	דתי-לאומי
10.4%	16.2%	15.7%	13.0%	10.2%	חרדי
					הגדרה עצמית: ימין-שמאל אידיאולוגי (שיעור במדגם)
51.1%	54.2%	57.5%	53.1%	48.6%	ימין
22.8%	23.6%	23.0%	26.0%	27.0%	מרכז
26.1%	22.2%	19.6%	20.9%	24.4%	שמאל

מקרא: השאלה שבחנה הגדרה עצמית על ציר ימין-שמאל אידיאולוגי כללה שבע אפשרויות תשובה, כאשר 1 משמעו ימין, 4 משמעו מרכז, ו-7 משמעו שמאל. אלו שענו 1-3 הוגדרו כ-"ימין", אלו שענו 4 הוגדרו "מרכז", ואלו שענו 5-7 הוגדרו "שמאל".